

DR. ROMA BONČKUTĖ

Klaipėdos universitetas

DAR KARTĄ APIE SIMONO DAUKANTO IR MOTIEJAUS VALANČIAUS SUSITIKIMĄ

Apie Simono Daukanto ir Motiejaus Valančiaus ryšius daug rašyta, bet iki šiol vis atsiranda naujų duomenų, kurie verčia grįžti prie ankstesnių svarstymų. Vienas iš dažniau keliamų ir skirtingai atsakomų klausimų – kada prasidėjo jų draugystė, ar virto ji į draugystę. Apie Daukanto ir Valančiaus susitikimo laiką yra išsakyta skirtingų nuomonių. Pavyzdžiui, Vytautas Merkys mano, kad jie susitiko 1842 m.¹, o Ieva Šenavičienė laikosi kitos nuomonės – jie susitiko „tarp 1844 metų rugsėjo 7 (ar 17) dienos ir 1845 metų sausio 21 dienos“². Tarp Daukanto palikimo rankraščių rastas iki šiol niekieno neapartas Valančiaus rankraštis *Giešmie Ape S. Roka. Ant batša S. Pranciszkaus*³ (toliau – VR) paskatino tęsti diskusiją apie istoriko ir dvasininko ryšių pradžią ir jos pobūdį.

Kita vertus, nuo 1855 m. *Kantičkos* pakeistu pavadinimu *Šventos giesmės*⁴ buvo spausdinamos be parengėjo pavardės, bet su Valančiaus aproбата. Iki šiol nėra nustatyta, kas tekstą taisė, kokio pobūdžio tie taisymai buvo. Be to, knygelėje *Palangos Juzė*⁵ yra religinio (ir ne tik) turinio giesmių (pvz., *Giesmie apej Szwentą Lauriną*, p. 15, *Giesmie apej S. Mateusza Apasztolą*, p. 55, *Giesmie apej Szwentą Motiejū Apasztolą*, p. 80, *Giesmie Joniszkie parakwijes*, p. 113), kuriuos jau net kontrafaktiniuose leidimuose, pasikeitus visuomeninei minčiai, stiprėjant pozityvizmui ir religiniam indiferentiškumui, nebuvo perspaus-

¹ V. Merkys, *Motiejus Valančius. Tarp katalikiškojo universalizmo ir tautiškumo*, Vilnius: Mintis, 1999, p. 130–132.

² I. Šenavičienė, „Motiejaus Valančiaus taisymai Simono Daukanto *Maldos katalikų* rankraštyje“, *Archivum Lithuanicum* 2, Vilnius, 2000, p. 125.

³ *Giešmie Ape S. Roka. Ant batša S. Pranciszkaus*. Rankraštis saugomas Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos Rankraščių skyriuje (toliau – LLTIB RS), sign.: f. 1–SD 170.

⁴ *Szwętos giesmes dieł kriszczionu kataliku suraszitas ir iszspaustas*, Wilniuj. Kasztu ir spaustuwiej Juzupa Zawadzkie, 1855.

⁵ [M. Valančius], *Palangos Juzė*, Wilniuje kasztu ir spaustuwi Juzupa Zawadzki, 1863.

dintos. Tad šv. Roko giesmės rankraščio atsiradimas suteikia progą dar kartą kalbėti apie Valančių kaip eiliuotoją.

1. VR genezė. Valančiaus giesmė surašyta viename *in folio* lape, bet tekstas surašytas ne stačiame, o skersame ir per pusę sulenktame lape (taip susidaro 4 *in quarto* puslapiai), abiejose jo pusėse (žr. 1 priedą). Pirmo puslapio viršuje užrašyta ir pabraukta teksto pavadinimas ir paantraštė – *Giešmie Ape S. Roka. Ant bašsa S. Pranciszkaus*, nauja ir sena signatūra, Lietuvių mokslo draugijos ir mažas Vilniaus literatūros muziejaus antspaudo. Rankraščio popierius gelsvas, rašyta tamsiai rudu rašalu. Giesmės tekstas daug taisytas, galima sakyti, jog tai juodraštis.

Rankraštis neautorizuotas, bibliotekinio aprašo taip pat nėra. Galbūt šis tekstas buvo laikomas Daukanto autografu, nes smulkios raidės labai primena jo braižą. Panašiai Valančiaus rašyta Daukanto rankraštyje *Maldos katalikų*⁶ (toliau – MK), kur darydamas pataisas turbūt stengėsi, kad braižas nelabai skirtųsi nuo autoriaus. Giedrius Subačius ir Vytautas Vanagas, iš ypač būdingo *y, ł, m, ß, t* rašymo, pritarė, jog Roko giesmė Valančiaus rašyta.

1792 m. išleistas Franciszeko Karpińskiego *Pieśni nabożne* tomelis atvėrė kitą požiūrį į religines giesmes. Autorius remia giesmių švelnumą ir natūralumą. Karpińskis nusigrėžė nuo retoriškumo, kūrė lyriškas giesmes, išreiškiančias asmeninį išgyvenimą. Ankstesnėse giesmėse vyravęs *Mes–Tu* santykis buvo pakeistas į *Aš–Tu*, kaip būdinga lyrikoje⁷.

XIX amžiaus pradžioje Didžiojoje Lietuvoje požiūris į religinį švietimą ir į pačius tekstus taip pat ėmė pamažu keistis. Tarp kunigų kilusi dvasinio atsinaujinimo banga, sustiprėjusi apaštališka dvasia, paveikta švietėjiškų idėjų, Biblijos draugijos veiklos ir 1816 m. išleisto *Naujo įstatymo* taip pat Mažosios Lietuvos religinių raštų pavyzdžių, be to, Vilniaus Vyriausiosios seminarijos auklėtinių naujesnio požiūrio į Bažnyčią, keitė požiūrį ir į religinę literatūrą.

Antai kunigas Vincentas Valmikas (apie 1778–apie 1834), plačiai veikęs lituanistikoje, švietimo idėjų paveiktas, anksčiau ėjusį *Balsą širdies* pertvarkė, papildė savo ir kitų kunigų parašytomis naujomis giesmėmis; tarp jų buvo ir dvi Rokui skirtos giesmės: *Apey szwenta Rocha iżpażintoja, culauna Gruzdziun bażniczioy, yr patrona sunkiun ligonu* (toliau – KR I), *Apey szwenta Rocha iżpażintoja yr patrona wysokiun Ligonu* (toliau – KR II). Galbūt abi Rokui

⁶ [S. Daukantas,] *Maldas Katalikų Pagal Bażniczies S. Rimo išsraszytas Metuse 1842*, rankraštis saugomas LLTIB RS, sign.: f. 1-SD 18.

⁷ T. Kostkiewiczowa, *Model liryki sentymentalnej w twórczości Franciszka Karpińskiego*, Wrocław-Warszawa-Kraków, zakład narodowy imienia Ossolińskich, wydawnictwo Polskiej Akademii nauk, 1964, p. 111–112.

skirtos giesmės naujai pavadintame giesmyne *Kantičkos*⁸ sukurtos Valmiko, nes giesmėje minimi Gruzdziai yra Šiaulių apskrityje, iš kur jis buvo kilęs. Be to, spėjama, kad studijų metais Valančius Valmiką galėjo pažinti⁹, tad Roko giesmės perkūrimas galėtų būti jūdviejų pažinties liudininkas. Valmiko *Kantičkos* ėjo nuo 1820 iki 1850 m.¹⁰, o paskui giesmių redagavimo ėmėsi Valančiaus aplinkos žmonės, turbūt ir jis pats.

Daukantas, nebūdamas dvasininkas, tačiau susirūpinęs rašomosios kalbos modernizavimu, ėmėsi reformuoti ir religinę literatūrą. 1842 m. datuojamas Daukanto maldaknygės rankraštis *Maldos katalikų*. Kadangi Valančiaus Roko giesmės rankraštis išliko tarp Daukanto palikimo, kilo mintis pasvarstyti, ar negalėjo ši giesmė būti skiriama MK. Daukantas nebuvo geras eiliuotojas, gal būtent dėl to jis ėmėsi reformuoti ne giesmyną, o maldaknygę, kur daugiau prozinio teksto. Galbūt susitikus su Valančiumi pokalbiai pasisuko apie MK, apie modernesnių giesmių poreikį ir pan. Tačiau kelintais metais – 1842 ar 1844 – tai galėjo vykti?

Nors Roko giesmės rankraščio taisymai rodo, jog buvo sekta *Kantičkų* giesmėmis, ieškodama galimo originalo lenkų kalba, peržvelgiau kitus populiariausius XVIII a. pabaigos ir XIX a. religinius leidinius. Pavyzdžiui, Karpińskio ir Mioduszewskio giesmynuose¹¹ nebuvo giesmių šv. Rokui. Lietuviškose maldaknygėse ir giesmynuose, pvz.: *Aukso altorius*, *Balsas širdies*, XVIII a. pabaigos ir XIX a. pradžios leidimuose dar nebūta giesmių šv. Rokui. Tik 1879 m. *Aukso altoriuje* jau yra litanija šv. Rokui¹². XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios JAV leistuose giesmynuose aptikta įvairių šiam šventajam skirtų giesmių. Vadinas, Rokui lietuviškos giesmės imta kurti gana vėlai.

Šv. Rokas (apie 1295–1327, g. Montepellier), ligonių, ypač maro nukamuočių, patronas, Lietuvoje buvo mylimas. Šv. Roko kultas atsirado jau XV a. Italijoje, Prancūzijoje, o po to išplito ir visoje Europoje. Jo vardu buvo steigiamos brolijos, ligoninės, koplyčios ir bažnyčios. Kaip ir kitos vienuolijos, rokitai paplito Lietuvoje iš Lenkijos. Šv. Roko brolija buvo įkurta Varšuvoje XVII a. Jos narių tikslas buvo siekti krikščioniškų dorybių, garbinti Jėzaus kančią ir Dievo Moti-

⁸ Šiam straipsniui naudotasi VUB esančiu *Kantičkų* egzemplioriumi, kuris yra be titulinio lapo, spėjama, kad išleistas prieš 1831 m.: *Lietuvos TSR bibliografija* 1, Serija A, 1547–1861, Vilnius: Mintis, 1969, p. 440.

⁹ I. Šenavičienė, *Žemaičių lituanistai Vilniaus vyriausiojoje seminarijoje*, Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos leidybos centras, 1998, p. 153.

¹⁰ *Lietuvos TSR bibliografija...*, p. 439–442.

¹¹ [F. Karpiński,] *Pieśni nabożne przez Franciszka Karpińskiego* [...], w Wilnie w drukarni Antoniego Marcinowskiego, 1819; [Michał Marcin Mioduszewski,] *Śpiewnik kościelny czyli nabożne z melodyjami w kościele katolickim używane a dla wygody kościołów parafialnych przez X.M. Mioduszewskiego Zgrom. XX. Missjonarzy* zebrane, Kraków, 1838.

¹² Nurodoma, jog litanija šv. Rokui galėjo būti sukurta apie 1865 m.: *Encyklopedja kościelna* [...] wydana przez X. Michała Nowodworskiego XXIII, Warszawa, w drukarni franciszka Czerwińskiego, 1899, p. 423.

na, lankyti ligonius ir lengvinti jų skausmus¹³. Rokitų pirmasis židinys Lietuvoje turėjo būti Vilniuje. Čia smarkiausiai siausdavo maras. 1713 m. vyskupas Konstantinas Kazimieras Brzostowski patvirtino ir aprobavo rokitų vienuoliją¹⁴. Bet dar prieš 1710 m. Kazimiero Jarolavičiaus sūnus Jonas savo palikimo pinigų paskyrė ligoninės ir koplyčios vargšams statybai. Iš pradžių jie vadinosi Roko gailėstingumo broliai. 1726 m. juos nutarta prijungti prie bernardinų. Tačiau rokitai nesutiko visiškai įsiliėti į šią vienuoliją. Ypač Žemaičiuose, kai 1743 m. Antano Tiškevičiaus iniciatyva rokitai atsikėlė ir į Varnius, tvarkėsi savarankiškai: atsiskyrė nuo Vilniaus rokitų, pakeitė įstatus. Pamažu rokitų Žemaitijoje vis daugėjo: 1783 – Kęstaičiuose, 1759 – Gruzdžiuose. Gruzdžių bažnyčia garsi šv. Roko paveikslu, kuris minimas *KR I* giesmėje (*Atsyzsaukdami pri gruzdžiun bažniczes; [...] / Dziaugiese žmones abroze izwide*, p. 377). Nuo seno buvo tikima stebuklingu jo poveikiu, todėl iki šiol Gruzdžiai yra garsūs Roko atlaidais. Lietuvoje rokitai ėmė nykti, kai rusų valdžia, persekiodama ir drausdamą vienuolijas, pamažu sunaikino ir rokitus¹⁵.

2. VR panašumai į KR I, II. *Kantičkose* esančių ir *VR* giesmių analizė, kaip minėta, rodo, kad Valančius savąją kūrė sekdamas ankstesnėmis. Turinio atžvilgiu daugiausia sekta *KR I*, o forma (silabinė eilėdara, kai eilutėje 8 skiemenys) greičiausiai buvo nusižiūrėta į *KR II* giesmę.

Taigi Valančiaus giesmė sukurta silabine eilėdara (eilutėse vienodas skiemenų skaičius, nesikeičiantis arba dėsningai besikaitaliojantis, šalutinį vaidmenį atlieka kai kurie kirčiai), o kirtis gražiai suderintas su natūraliu žodžio kirčiu. Valmiko *Kantičkų* giesmės taip pat parašytos silabine eilėdara: *KR I* – eilutėje 11 skiemenų, o *KR II* – 8 skiemenys, bet kirtis dar sunkiai derinamas prie natūralaus kirčio. Pavyzdžiui:

<i>VR</i>	<i>KR I</i>	<i>KR II</i>
Kayp rey k artyma milety Yr nelaymes iszkientiety To wysa mumis iszmoka Giwenymas szwenta Roka	O! Diewe dangaus žiames sutwertoji, Stebuklu dydziun, gieribes szalteni, Niekados žmoniu warguos neprastoji, Su loskoms sawa kad prisyartini Wysados esi gaylingas ant šwieta!	Szwentas Rokay pagarbintas, Buk nuog musu pasweykintas, Kad gimey Agados mieste, Križium szwentu Diews apszwiete. Zenklyna tawa sz[w]entibe, Yr su Aniołu linksmibe, Pamestis gentys yr dwarus, Ejey paskuy Diewa tarnus. Dziaukties Wāaku miestay,

¹³ J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 77.

¹⁴ *Encyklopedja košielnia*, p. 424.

¹⁵ Plačiau: J. Vaišnora, „Rokitai“, *Šv. Pranciškaus varpelis* 8, Kennebunkport, 1968, p. 245–248.

Rokas nu patios iawniŕtes
Pylns buwa miłaszurdistes
Iszwidės kieno werkima
Skubinos ant padieima.

Gialbiedams smutnus nuog
kozna czion wieta,
Szłowinga dydey narbonas
poniste,
Kuri iżdawe teyp dydi patrona,
Montspesulanu miestas, toy
draugistiey,
Pri kunigaikšcie prigulieje Pona;
369

Kad lengwey ligose este,
Szwentas Rokay žemien puoles,
Miestu, sodziu giditojas. 379

Valančiaus giesmė nuo ankstesniųjų skiriasi ne tik tobulesne eilėdara, bet ir apimtimi, turiniu, leksika, kalba, rašyba. *KR I* yra didelės apimties – 192 eilutės, *KR II* – 36 eilutės, *VR* sudaro 21 strofa po 4 eilutes, iš viso 84 eilutės.

Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, kad Valančius nurodė melodiją: *Ant bałsa S. Pranciszkaus*. Tai valso melodija¹⁶. Valančiui, pasiryžusiam kurti giesmę, teko rinktis ir melodiją. Ypač atkreiptinas dėmesys į žodžius „Ant bałsa“. Tokia formulė nusakant giesmės melodiją randama Daukanto *MK*, o religinėje lietuvių literatūroje rašoma *nata*, *gaida*. Tai bus svarbu bandant nustatyti giesmės parašymo laiką.

Kaip sakyta, turinio atžvilgiu Valančius labiau sekė *KR I*, tačiau ištaisė klaidas. Pavyzdžiui, literatūroje nurodoma, kad Roko motinos vardas buvo Liberija¹⁷, taip kaip rašo Valančius, o *KR I* ji vadinama *zybera*, p. 369. *KR I* parašymas yra išlikęs 1855 m. leidime, kurį aprobavo pats Valančius: *Motina zybera*¹⁸. Taip pat Valančiaus žinota, kad Rokas gimė Prancūzijoje, nes *KR I* nurodo tik miestus Narboną (*narbonas*, p. 365), *Montspesulanu*, p. 369, o *KR II* – *Agados* miestą, p. 378.

VR tema iš esmės liko ta pati kaip ir *KR I*: žmonių kančios, kantrybės ir Dievo meilės. Tačiau *KR I* autorius kūrė apšvietos idėjų veikiamas: stengiamasi kalbėti suprantama lietuvių valstiečiui kalba, įprastais religinėje literatūroje žodžiais, aiškinama plačiai; akivaizdu, jog nepasitikima skaitytojo gebėjimu jausti, interpretuoti. *KR I* pasakojimo centre – Roko stebuklingas gimimas, vaikystė, atsisakymas turto, keliavimas po pasaulį gydant sergančiuosius maru, jo paties liga, patekimas į kalėjimą, mirtis. Žodžiu, stengiamasi akcentuoti žmogaus kančias, nuodėmingumą, o Rokas yra puikus pavyzdys aiškinti, pamokyti. Tačiau *KR I* Roko darbai įgyja vertumo, nes tokia Dievo valia. *KR I* pradėdama ir baigiama kreipimusi į Dievą. Ir šiaip jau Dievo artumas, Jo rūstus teisingumas, atpildas kančiomis už blogus darbus juntamas per visą giesmę. Taigi *KR I* giesmėje per Roką veriasi Dievo darbai, ir tik greta, kaip lygiagreči tema, gali būti užčiuopiama meilė vargšams.

¹⁶ Dėkoju dr. Alfonsui Motuzui už suteiktą konsultaciją.

¹⁷ *Encyklopedja kościelna*, 1899, p. 421.

¹⁸ *Szwętos giesmes..*, p. 420.

KR I Roko kančios baladė sukurta remiantis klasicizmo estetika, teigusia stiliaus paprastumą ir aiškumą, gausiai vartojant realistinės išraiškos priemones, vengiant vaizdingesnių žodžių. Neretai vardijami vietovardžiai: *Wenetu mieste szpitoliems ubagu*, p. 373; *Akwapendentu miesta par kielawes*, p. 374, kurie paprastam skaitytojui mažai ką reiškė, tačiau buvo reikalingi tiksliam Roko gyvenimui aprašyti. Vienoje *KR I* vietoje pateikiamas palyginimas iš Biblijos: *Kayp Pustelnikuy, Powiluy ant girios, / Kas dien niaszdawa ten jam duona warnas, / Ir Elioszius Praraks szyrdies ściros*, p. 374. Gal tik poroje vietų aptinkami ekspresyvesni pasakymai: *Graudey melzdami ko troszka dastoja*, p. 369; *Łabay prispausty nulude waytoje*, p. 376 (išryškinta – R.B.).

VR vengta Roko istorijos aprašymo, stengtasi sujaudinti ne kančios vaizdais, o paveikti ekspresyvumu, dinamika. Pavyzdžiui, *KR I* pradžioje net 33 eilutes užima pasakojimas apie Roko tėvus ir vaikystę, o *VR* būsimąjo šventojo vaikystei skirta tik 4 eilutės:

VR
Gime žemiey Prancuzyios
Isz motinos Liberios
Tiewas ano wardu Ionas
Buwa łabay turtings ponas

KR I
Tiews Jons akcytens Motina zybera,
Szcziray giwena su cnatliwa wiera.
Platibes walszczu Wadonays budami,
Patomka sawa stone nesulaukie,
Kas diena meldies jałmužnas duodami,
Pakarne szirdze pri Diewa tayp szaukie,
Tegulbus wale tawa szwentas Diewe!
Dangaus yr žiames amžinasis tiewe.
Graudey melzdami ko troszka dastoje,
Ir stona sawa turieje patieka,
Kudiki Diewas aniems downoje,
Su dziauksmu tieway draugie pasilieka,
Su zianklu križiaus kudikis užgime,
Tykray bus szłowie yr patiame ryme
[...] 369

Valančius atstovauja jaunesniajai kartai, XIX a. pradžioje ėmusiai laisvėti nuo luominių skirtumų, todėl jam, pavyzdžiui, neberūpi nurodyti Roko tėvo aukštų valstybinių pareigų (*Tiews Jons akcytens*), rašyti apie jo kilnę (*aukszta užgimima*), taip dažnai kaip *KR I* neakcentuojami turtai (*Platibes walszczu Wadonays budami; Walszczey yr dwarzay dydzia palikima, Pameta walścius, dydes bagotistes*). Valančius, veikiamas apšvietos laikotarpyje pakitusio požiūrio į moterį, pirma pamini Roko motiną, o tik po to tėvą. Ir tolesnį Roko biografijos pasakojimą, išplėtotą *KR I* giesmėje, Valančius sutraukia, vengia tokių žodžių kaip dvaras, rūmai, karalystė, ponas. Taigi orientuojamasi į sąmoningesnį skaitytoją. Antai Valančius jau kreipiasi betarpiškiau, pavartoja antrąjį asmenį, o ne trečiąjį, kaip *KR I*:

Zmogaw kursay wargus žuni
Jr nekantras tankiey buni
Weyziek kiek szwęty kienteie
Pakoł dangu aptureie.

Valančius atstovauja modernesnei sąmonei. Pavartotas kreipinys *Zmogaw* rodytų, jog keliamas asmeninio tikėjimo išgyvenimas, kviečiama savo pastangomis pasiekti išganymą. Eilutė *Kur tykt serganczius paiuta* leidžia kalbėti apie tai, kad atmetama proto svarba, t.y. autorius jau veikiamas romantizmo estetikos, matyti individualėjimo pradai. *KR I* autorius dar veikiamas racionalizmo, pavyzdžiui, *Bet szwentas Rochas sawiep nemislije*, p. 374; *Su pykta misle ant jo ziure akis*, p. 375. Kadangi, kaip matysime, Roko giesmė yra viena pirmųjų Valančiaus lietuviškai rašytų, tad, žinoma, jį veikė kiti lietuviški tekstai. Tiek idėjiniu, tiek formos atžvilgiu tarp *KR I* ir *VR* palyginti daug skirtumų, kurie rodo, jog ankstesnė Roko giesmė Valančiaus suvokiama kaip pasenusi. Vadinasi, Valančiaus pavyzdiniai tekstai, iš kurių jis mokėsi, turėjo būti kiti.

Jau užsiminta, kad Valančiaus giesmėje yra sąlyčio su Daukanto tekstais. Taip pat *VR* pavartotas žodis *justi* intuityviai galėjo būti perimtas iš Daukanto. Skaitydami *Istoriją Žemaitišką*¹⁹ (toliau – *IŽ I* arba *II*) dažnai randame žodžių, kurie labiau susiję su jutimais, o ne su intelektine žmogaus veikla, pvz.: *Ir taip veizint šiandien į palaikus apsiėjimų ir vietą, kurioje skitai, neiriais, budiniais vadinami IŽ I*, p. 26; *vienok skaitant dingteri alvienam į širdį IŽ I*, p. 49; *Karalius lenkų Boleslovas, jutęs tą nelaimą IŽ I*, p. 141. Tokio pobūdžio pasakymai rodo, nors dar ne itin žymiai, autoriaus santykį tarp Aš ir realybės. Daukantas, be abejo, ir jo istoriografijos veikėjai, jau išskiria savąjį Aš iš visumos. Itin dažnai Daukanto *IŽ* randamas žodis *justi* (*Volkvinas, mistras kalavijonų, jutęs mistrą kryževiuų Zalcą esantį Teutonijoj IŽ I*, p. 277; *Tuo tarpu Sviatopelkas, apie tą nujahtęs IŽ I*, p. 323), kuris retai kur pakeičiamas žodžiais *suprasti*, *sužinoti* ir pan. Jutimus žymintys žodžiai rodo, kad asmenybė domisi savimi, o realybės paliesta ima refleksuoti. Taigi jausminio pobūdžio reakcija į aplinką leidžia fiksuoti asmenybės išsiskyrimą iš bendruomenės, pirmuosius individualėjimo žingsnius. Asmenybės savivoka vyksta per jutimus iki supratimo. Galima sakyti, kad intelektinis aktas yra suvokiamas kaip apraiška. Tokio pobūdžio realybės matavimo jausmu to meto kituose lietuviškuose tekstuose dar nebuvo.

Valančius teigia širdies primatą, kuris labai aiškiai užfiksuotas pačioje pirmoje eilutėje *Kayp reyky artyma milety*. Meilė tampa išganymo garantu. Tačiau Valančiui rūpi ne meilės Dievui, bet meilės žmonėms ir tiesos problema. Nors dar sakoma, kad kančia yra amžinosios laimės sąlyga: *Wey-*

¹⁹ S. Daukantas, *Istorija Žemaitiška*, kn. 1, 2, parengė B. Vanagienė, Vilnius: Vaga, 1995.

ziek kiek szwęty kienteie / Pakoł dangu aptureie, bet teigiamas tam tikras aktyvumas: *Nerades swety teysibes / Jeszkoie ios ant auksztibes*. Manychiau, jog čia Valančius taip pat paveiktas Daukanto, pirmojo demokrato, idėjų.

Taigi tam tikri pasakymai, nebūdingi ankstesnėms katalikų giesmėms, rodytų, jog Valančius, ypač pavartotos kalbos pobūdžiu, atstovauja tiems XIX a. modernistams, arba, tiesiai sakant, Daukantui, kuris pirmas tuo laikotarpiu taip akivaizdžiai siūlė vartoti šnekamąją kalbą rašte. Kaip sakyta, *KR I* giesmės kūrėjas „labai rimtas“, stengiasi išvengti neaiškių pasakymų ir tekstą padaryti stilistiškai sausą, nevarioja neįprastos leksikos. *KR I* pilna tokių žodžių kaip, pvz.: *Szcziray, jatmużnas, cnatliwa, dastoje*, p. 369; *cziesa, pasninks, łokama*, p. 370; *bagotistes, stona, wiernu*, p. 371. O *VR* nors galima užčiuopti ankstesnės giesmės teminių sluoksnių, tačiau regimi modernesnės pasaulėjautos ir modernesnės kalbos vartojimo atspindžiai. Antai teologiškai nepreciziškai skamba tokie *VR* pasakymai: *Teyp diews ysz sawa mandribes; <O ant zmoniun ne murmieie>*. Galima rasti ir daugiau gyvesnių pasakymų, kurie geriau susipažinusį skaitytoją su Daukanto tekstais verčia galvoti, jog giesmė paveikta istoriko stiliaus. Čia tik galima priminti, jog Daukantas buvo pirmasis, kuris *MK* bandė atsakyti įprastos religinės leksikos, t.y. skolinių, lenkizmų, ir šis bandymas buvo sukritikuotas jo draugų dvasininkų, pavyzdžiui, Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos²⁰. Pažymėtina, jog Valančius, redaguodamas *MK*, buvo priverstas gražinti įprastą religinių raštų leksiką. Be to, 1855 m. leidžiant Valančiaus aprobuotas *Kantičkas*, daugelis tų svetimybų, kurių būsimasis vyskupas atsisakė *VR*, buvo išlaikyta.

3. VR redagavimas. Valančius, redaguodamas savo parašytą tekstą, keliose vietose taisė strofas, kitur – eilutes ar tik žodžius, jų formas. Taisyimų pobūdis paremia mintį, jog sekta *KR I* giesme. Štai vienoje vietoje Valančius iš pradžių praleidžia didelį tarpą iš Roko gyvenimo, aprašyto *KR I*, bet po to taiso:

VR I variantas	VR II variantas	KR I
Eie nug buta ig buta Kur tykt serganczius paiuta. Isz kur wysy žmonis biega Tynay szwęts Rokas pamiega.	Eie nug buta ig buta Kur tykt serganczius paiuta. Isz kur wysy žmonis biega Tynay szwęts Rokas pamiega.	Tokioy kieloniey; neyna ten kur dwaras, Jogiey iz sawa, dwara jau ižeje, Pirmiausey atrand kur szpitole zaraz,
Tarnawdamas brolems sawa Pats mara lygos igawa.	Parbieg daug mieřtu laymingay	Ten uzłankidams patieka tureje,

²⁰ Plačiau: G. Subačius, „Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos žemaičių kalba“, *Lietuvių atgimimo istorijos studijos*. Asmuo: tarp tautos ir valstybės, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, t. 8, p. 10–113.

Bet Dievas io nepraľtoie
Sweykata iem dowynoie.

Kieles isz ligos ľaymingay
Dawgieľ gidy stebuklingay
O pri Diewa padieima
Ateie <i mieľta> sweykas i
Rima.

Gida źmonis stebuklingay
O pri Diewa padieima
Ateyna sweykas i Rima.

Rimy tuokart maras buwa
Nu kurio daug zmoniu
źuwa.
Roks pradet anus gidity
Dawgieľ stebukľu darity.

Tasay paľgrimas ysztoľa

Jszgidy yr kardynoľa

Kryziu szwentu parźegnoie Iźgide ziankľu kriziaus

Sweykata iem dowynoie.

Dziauksmas jam buwa ten
pasľugawoty,
Iź sunkiu ligu jus paratawoty,
Sunki pawietre Ryme

ponewoje,
To pati liga wargin Kardinoľa,
Tokie sunkibe źmones mirt
nestoje,

Parkwiestas szwentas Rochus
ten iźtoľa,

Pawietres liga, tas dar
neprapuoľa,

Kardinoľa,

Kardinoľa,

372

Paskuy apkydes Rimionis

Eie tolaw gidit źmonis

Bet tarnawdams brolems

sawa

Pats mara lygos igawa.

Panašiai Valančiaus taisyta ir kitoje vietoje. Iš pradžių parašyta glausčiau, o toliau pataisyta sekant KR I.

Taip pat kai kurios eilutės rodo, jog sekta būtent KR I, pavyzdžiui: <Dielto ir <iemy> skayty už **szpiega**> VR ← *Sudiy sugawen kayp ponistes **szpiega** KR I, p. 375; <Dievas isz sawa gieribes / Datires ano kantribes.> taisyta – *Teyp diews ysz sawa mandribes / Datire <szwęta kantri> Roka kantribes Dievas kantribes ano teyp datire, p. 375.* Galima sakyti, kad Valančius ten, kur sekė KR I turiniu, beveik visada keitė žodžius, pvz.: *Kąntrey wargus kientiedamas / Szwętas wietas łąkidamas VR Kantrybes cnata tan su sawim ima, / Prisz wargus biedas ant wajewojma. / Cudaunas wietas trokszdams aptankiti KR I, p. 371.* Taisymai rodo, jog Valančius ypač didelį dėmesį skyrė leksikai. Antai pradžioje jis rašo: *Kur tyktay **biedna** regieie*, bet kitoje eilutėje vietoj pradėto rašyti *bied [biedas]* parašo *wargus*, dar kitur išbraukia *Tad dusze*. Valančius atsisakė daugelio svetimybų, būdingų to meto religiniams raštams. Pavyzdžiui, be jau minėtų, iš pradžių parašoma *pawietres*, o paskui visur rašomas *mara*. Antai Daukantas IŽ vartoja šį žodį: *bet baisios darganos, lytus, šalčiai, badai, **marai**, ligos, antkryčiai jo visus kareivius išnaikino IŽ I, p. 46.* Taigi Valančiaus giesmėje pavartota kai kuri leksika leidžia spėti, jog jis, rašydamas Roko giesmę, jau buvo skaitęs Daukanto kūrybos. Daukantas IŽ, kurią Valančius nurodė *Žemaičių vyskupystėje*, labai dažnai, be jau minėtų, vartoja žodžius „butas“, „tyras laukas“. Pavyzdžiui, *Nes jog tankiai didesnieji sūnūs vieni karėse išgaišo, kiti įturtėjo ir **butas** įgijo, todėl gi mažieji visuomet namie tėvus karšino IŽ I, 88; nesang tose rūstose dienose traškančios girios, neišžengiamos balos bei versmės, kaip tankiai minavojau, buvo namais ir **butomis** toj gadynėj že-**

maičių IŽ II, p. 106. O VR skaitome: *Eie nug buta ig buta*. Taip pat *Vyskupystėje*, pačioje pradžioje, kur itin sekta Daukanto veikalu, yra skyrius *Gyvenimai, arba butos*²¹. Taigi nors VR nėra didelės apimties, bet čia pavartotas ne vienas daukantizmas. Antai VR rašoma *Gulieie tiramy lawkie*, nors KR I nesuponuoja tokio pasakymo: *Be žmogaus, tenay ant wietos tuščios, / Ten szwentas Rochas girioje budamas*, p. 374. Kad pasakymas „tyras laukas“ buvo paimtas iš Daukanto, nesunku įsitikinti pavarčius IŽ, kur dažnai skaitome: *juo į šiaurę gyvenantys, mokėję arti, įavus auginti ir ne po laukus bei tyrus galvijus varinėję IŽ I*, p. 24; *kur užėjo, vis dergė į rūstą tyrą IŽ II*, p. 25; *ten akmuo ir vanduo paliko betyruojąs, vienur iros rūstos riogsojo, kitur degėšai šmekšojo, o rūstuose tyruose vėjai plėnis gainiodami žvylė IŽ I*, p. 322. Minti, kad pasakymas „tyras laukas“ buvo perimtas iš istoriko, ypač paremia paties Daukanto IŽ tekste padarytas paaiškinimas: *Su antra dalia kariaunos išleido Algirdą, kitą garsų karvaidą, per tyrus (dzikie pole) vadinamus į antrapus Dono ir Volgos IŽ II*. Daukantui buvo būdinga pačiame tekste paaiškinti naujai susikurtą žodį, jo reikšmę, iki tol nevirtotą skolinį ar archaizmą. Be to, norėdamas pavartotą žodį „prisijaukinti“, padaryti įprastą rašomojoje kalboje, jis kurdavosi tos pačios šaknies vedinius ir stengėsi juos kuo dažniau rašyti (pvz., *tyruose, betyruojąs*).

Trumpai galima pasakyti, kad rankraščio taisymai rodytų, jog tai nebuvo senos giesmės redagavimas. Valančius, gerai žinodamas šv. Roko gyvenimą, jau kiek susipažinęs su Daukanto kūryba, jo idėjomis, sekdamas KR I, sukūrė naują giesmę.

4. Datavimas. Pagaliau galima mėginti nustatyti giesmės rankraščio datą. Kaip sakyta, šiame nors ir nedidelės apimties tekste yra pavartota žodžių, kurie buvo būdingi Daukanto IŽ, MK tekstams.

Rankraštis, kaip minėta, tik vieno lapo, vandenženklis nėra, bet matyti kairiosios pusės antrinio ženklo raidės AFRALL. Edmundas Laucevičius tokio popieriaus nenurodo²². Sokratas Klepikovas rašo, kad popierius su tokiomis antrinio ženklo raidėmis dešinėje pusėje turėjo vandenženklį: ovale, po karūna pavaizduotas liūtas, atsirėmęs į kardą, ir įrašas *Pro Patria*. Tarptautinėje nomenklatūroje tai vadinamojo *Seven Provinces* tipo vandenženkliai. Iš pradžių juos vartojo Olandijos popieriaus dirbtuvės, o vėliau perėmė beveik visos popieriaus dirbtuvės. Klepikovas nurodo 1824 m. popieriaus pagaminimo datą, o su tokiu vandenženklis, bet be liūto, – 1826 m.²³ Tarp Daukanto rankraščių, vienoje užrašų knygoje, susiūtoje iš įvairios rūšies popieriaus, aptikau lapų su

²¹ M. Valančius, *Raštai*, tekstą paruošė Birutė Vanagienė, Vilnius: Vaga, 1972, t. 2, p. 30.

²² E. Laucevičius, *Popierius Lietuvoje XV–XVIII a.*, kn. 1,2, Vilnius: Mintis, 1967.

²³ С.А. Клепиков, *Филиграни на бумаге русского производства XVIII–начала XX века*, Москва: Наука, 1978, p. 63.

tokiomis pat antrinio ženklo raidėmis AFRALL. Kadangi Daukanto lapas nebuvo perpjautas, tai pavyko pamatyti ir vandenženklį – liūto figūrą, taip pat užrašas *Pro Patria*. Įdomu, jog šiuose lapuose įrašytos knygos, išleistos 1835, 1836 metais.

Valančius savo veikale *Žemaičių Vyskupystė*²⁴ ir vėlesniuose raštuose dvibalsius *ai, ei* rašė su *j*, t. y. pagal naujesnę rašybą, kuri įsitvirtino lenkų rašyboje tik ketvirtajame XIX a. dešimtmetyje²⁵, paskui jį perėmė ir lietuviai. Antai Daukantas pereina prie dvibalsių rašymo su *j* 1838–1842 m.²⁶ Tačiau šv. Roko giesmėje minėti dvibalsiai Valančiaus rašomi su *y*: *ay, ey, uy* (pvz.: *Kayp, rey, paskuy*). Šitaip dvibalsiai buvo rašomi ir *KR I* giesmėje (pvz.: *gaylingas*, p. 368, *izėyn*, p. 370). Tačiau aptariamame rankraštyje yra senesnės rašybos elementų, nevartotų *KR I*. Pavyzdžiui, dvibalsis *au* *VR* parašomas *aw*, kurio nerasime *KR I*, bet jis vyravo gramatikoje *Universitas Lingvarum Litoaniae* ir knygoje *Žyvatas pono ir Dievo mūsų Jėzuso Christuso* (1759)²⁷, pvz., *VR* rašoma: *iawništes, Tarnawodams, ławkie, szawkie, Zmogaw*. Be to, žemaičių dounininkiškas dvibalsis [ou] vieną kartą parašytas su *uw*: *tuw* (tu), t. y. taip pat pagal senesnę rašybą. Bet kitais kartais čia Valančius rašė *uo, uy*: *tuokart, duona, Paskuy*.

KR I šaknyje nerašoma *a, e*: *Kantrybes*, p. 371, *szwenta*, p. 368; Valančius parašo: *szwęts, Kąntrey*, bet daugiau be nosinės: *szwenta, kantribes, Granzyna, Rankas*. Kaip rašo G. Subačius: „Tų raidžių vartojimas [*Žyvate*] žemaičių dvi-garsiams [on] ar nosiniams balsiams [...] žymėti (pagal labai panašų lenkų kalbos grafemos *a* tarimą) gana ryžtingas ir vėliau perimtas ne vieno žemaičių autoriaus (Pabrėžos, Daukanto, Valančiaus)“²⁸. Antai Daukantas *MK* jau rašo: *szwęcziusā*, p. 135, *ąnt*, p. 100, *ąmžius*, p. 100.

Valančius, redaguodamas Daukanto *MK*, kur pavartota nebūdinga religiniams raštams rašyba, taip pat nebuvo nuoseklus. Daukantas *MK* vartojo naujų rašmenų su diakritiniais ženklais (*ĩ, ı, é, ô, û*), be to, juos taip pat rašė nenuosekliai, todėl kitam nebuvo lengva greitai perimti naują raidyną. Pavyzdžiui, vietoj Daukanto rašomų *aj, ej* (*metaj*, p. 32; *atmajnqs*, p. 100; *swejkatas*, p. 30; *Pakolej*, p. 98), Valančius kartais rašė *ay, ey* (*muytinikay* 9; *atłayskit* 9; *eyk* 8; *duszey* 8), t. y. pagal senesnę rašybą.

²⁴ [M. Valančius,] *Zemajtiu wiskupiste*. Rankraštis saugomas MAB, f. 18, 88.

²⁵ G. Subačius, *Žemaičių bendrinės kalbos idėjos*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1998, p. 103.

²⁶ G. Subačius, „Simonas Daukantas: rašybos ir kūrybinių interesų kitimas“, *Iš Lietuvos istorijos tyrinėjimų*. Jaunųjų istorikų darbai, Vilnius, 1991, t. 7, p. 63.

²⁷ G. Subačius, *Žemaičių...*, p. 55.

²⁸ Ten pat, p. 52.

Apibendrinant galima pasakyti, kad Valančiaus giesmė Rokui turėjo būti parašyta dar prieš MK redagavimą²⁹, bet greičiausiai jau skaičius šį ir kitus, ypač IŽ, Daukanto tekstus. Tą rodo ne tik rašyba, jos nenuoseklumas, giesmėje pavartoti daukantizmai, bet ir braižas. Rūta Čapaitė, pamačiusi VR rankraščio kopiją, nustebo, jog braižas itin panašus į Daukanto, kurį iš IŽ rankraščio ji gerai pažinojo³⁰. Čapaitė sakė, jog rašto istorijoje tai itin retas atvejis, kai taip gerai perteikiamas kito braižas. Tai, pasak istorikės, gali reikšti, jog tuo metu Daukantas Valančiui buvo didelis autoritetas ir mokytojas. Mokinys stengėsi kuo daugiau sekti savo mokytoju, todėl net jo braižą perėmė.

Pabaiga. Yra sakoma, kad savo gyvenime žmogus turi ne daugiau kaip penkis mokytojus, t.y. tuos, kurie padarė esminę įtaką asmenybės ugdymui ir polinkių kryptims. Daukantas buvo kūrėjas, atvėręs kelius lietuvių literatūrai ir visai lietuvių kultūrai.

Gilinantį į Daukanto kūrybą, matomas didelis skirtumas nuo tų kūrinių, kuriuos rašė, pavyzdžiui, vyresnės kartos atstovai – Dionizas Poška ar net Silvestras Valiūnas. Antai Dionizas Poška poeziją kūrė tarp darbo teisumuose ar dvarelyje, vidinės paskatos, bet ne būtinybės vedamas. Daukantui kūryba buvo jau ne tarnyba ir įsipareigojimas ar malonus užsiėmimas po darbų, tai jau gyvenimo būdas, egzistencijos forma. Galima sakyti, kad jo gyvenime ne kūryba užėmė svarbų vaidmenį, o gyvenimas buvo kūryba – kaip savivokos, vidinės būtinybės, asmenybės išsipildymo forma. Daukantas – naujos kartos kūrėjas, aptikęs kūrybinės laisvės pamatus, sukūręs visai naujus, nebūtus, neišbandytus santykius tarp kūrėjo ir kūrybos. Šia prasme Daukantas atvėrė kelius Motiejui Valančiui, vėliau – Antanui Baranauskui, nes kūrė ne būtinybės verčiamas, o norėdamas pažinti laisvę. Daukanto darbai atskleidė požiūrį į pasaulį ir kūrėjo asmenį, o tai ir buvo laisvo kūrėjo laimėjimai, kurie labiausiai traukė jaunesnius literatus.

Įteikta 2001 m. birželio mėn.

²⁹ I. Šenavičienė, remdamasi daugiausia MK cenzūravimo istorija, daro išvadą, kad Valančius šį rankraštį redagavo 1847 m., galbūt, kas mažiau tikėtina, – 1844 ar 1845.; I.Šenavičienė, „Motiejaus Valančiaus taisymai...“, *Archivum Lithuanicum* 2, Vilnius, 2000, p. 125–138.

³⁰ Žr. R. Čapaitė, „Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos, Juozo Butavičiaus, Simono Daukanto braižai ir charakteriai“, *Lietuvių atgimimo istorijos studijos. Asmuo: tarp tautos ir valstybės* 8, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p.114–142.

ONCE MORE ABOUT THE MEETING OF SIMONAS DAUKANTAS
AND MOTIEJUS VALANČIUS

Summary

On the basis of the up to now not discussed manuscript, *Hymn about St. Roch*, by Valančius, the article continues the discussion about the beginning of the relations between the historian and the clergyman. It presents the genesis of Valančius' hymn and a textological analysis of the manuscript. The history of the manuscript shows that until now this manuscript, which had been among the manuscripts of Daukantas, had not been described by librarians and it was not determined that it was not Daukantas's text. The article states that Valančius's hymn had been created in the example of earlier hymns in the *Kantičkos*. It is suggested that possibly both hymns dedicated to Roch in the *Kantičkos* were created by Rev. Vincentas Valmikas (about 1778–1834) because the place Gruzdziai, which is mentioned in one of the hymns, is in the Šiauliai district, where he was born. Moreover, it is supposed that while a student Valančius might have become acquainted with Valmikas, thus, the recreation of the hymn to Roch could be evidence of their acquaintance.

The article also states that Daukantas, although he was not a clergyman, was concerned about the modernization of the written language, thus also began to reform religious literature. The manuscript of the prayer book *Prayers of the Catholics* by Daukantas is dated 1842. As the manuscript of Valančius's hymn about Roch survived among Daukantas's belongings, the question of whether this hymn might have been planned to be included in *Prayers of the Catholics*, thus, their acquaintance and friendship might have started from 1842.

The article also analyzes the content of Valančius's hymn. The subject of the hymn recreated by Valančius essentially remained the same as in *Kantičkos*: the sufferings of people, patience, and the love of God. However, the first author created it influenced by the ideas of the Enlightenment: he tried to use language, which could be understood by a Lithuanian peasant, using the words common in religious literature, things were explained widely; it is obvious that the author did not trust the reader's ability to feel, interpret. The ballad of Roch's suffering in *Kantičkos* was created based on the aesthetics of Classicism, which declared the simplicity of style and lucidity with abundant uses of realistic expression, avoiding more pictorial words. Valančius did not supply a history of St. Roch, and tried to create emotions by scenes of the suffering, but to affect with expressiveness and dynamics. Valančius represents the younger generation, which was becoming free from class differences at the beginning of the XIX century. Thus, Valančius represents a more modern consciousness. The use of the address *Zmogaw* (Man) would indicate that the experience of personal faith is raised and there is an invitation to reach Salvation by one's own efforts. The line *Kur tykt serganczius paiuta* (Where is the feeling of the sick calmed) allows one to speak about the rejection of the importance of the mind, i.e. the author is already influenced by the aesthetics of Romanticism, and the rudiments of individualism can also be seen.

The article reveals the contact of Valančius's hymn with the texts of Daukantas. Valančius, like Daukantas, declares the primacy of heart, which is very clearly fixed in the very first line *Kaip reyk artyma milety* (How should one love his near one). Love becomes the guarantee of salvation. However, Valančius is not so concerned with love for God, but for love for people and the problem of truth.

Thus, certain expressions, not characteristic of earlier Catholic hymns from which Valančius should have learned when he began to write the hymn, would indicate that by the character of his language he represented the modernists of the XIX century, or frankly speaking, Daukantas, who was the first one at that time to stand so clearly in favor of using spoken language in writing turning away from rhetorical writing.

Thus, although we can feel the subject layer of the earlier hymn in Valančius's hymn, we can see reflections of a more modern world outlook and the use of more modern language, and this makes one think that the hymn was written under the influence of the style of a historian. It can be said briefly that the corrections of the manuscript indicate that this was not the editing of the old hymn. Being well acquainted St. Roch's life, Valančius already somewhat familiar with the works of Daukantas, created a new hymn.

In summary it can be said that Valančius's hymn to Roch had to be written before the editing of *Prayers of the Catholics*, but most probably after having read it and other texts of Daukantas, especially *History of Samogitians*. This is shown not only by the written word, its inconsistency, and the Daukantas style of words used in the hymn, but also by the handwriting.

Because Valančius used elements of older spelling in Roch's hymn not common to Daukantas's *Prayers of the Catholics* or *History of Samogitians*, I would be inclined to suppose that this text could have been created in 1842, i.e. just after he became familiar and glanced through the works of the historian, not becoming more acquainted with the nature of more modern spelling, but after being already infected with new literary ideas. It is not accidental that Roch's hymn is not original but a repetition. More than one of our first authors began their creative path from repetitions or translations.

As one becomes more involved with studying the works of Daukantas, one notices the great difference between the works of the older generation, for example, Dionizas Poška or even Silvestras Valiūnas. Dionizas Poška wrote poetry in between his work in the court and on his estate and pushed by internal possibilities, and not the encouragement of necessity. For Daukantas creative work was not a duty and obligation or a pleasant activity after work. It was a way of life, a form of existence. It can be said that in his life creative work did not play an important role, but that his life was creative work as a form of self-consciousness, internal necessity, and a form of fulfilling his personality. Daukantas was an author of the new generation, who having found the foundations of creative freedom created an entirely new, unprecedented, and untried relations between an author and his creative work. In this respect, Daukantas opened the ways for Motiejus Valančius and later for Antanas Baranauskas because he created not pushed by necessity but by the desire to know freedom. The works of Daukantas revealed his view of the world and his personality, and these were the thoughts of a free creator which attracted younger writers the most.

1 PRIEDAS

S.D. 140 7n. 12-930

Liūdnis S. Roka

Maip reyk atlymas mileky Ant kalda S. Pranaszkaus.
 Ir nelaimes isakientiky
 To wyga mamis iszmokal
 Irvingmas szwenta Roka

Jyme zemicy Prancuzijos
 Iz motinos. Liberios
 Siwas ano wosdis Tomas
 R uwa labai kurtinys ponas
 Roka ne patios iawniptes
 Dydnis tuwa midarypdiptes
 Irwidis kieno weskima
 Skubinos ant padziema.

Tawns, no smierky kiuwan sawas
 Dydelius kurtus igawa
 Iz kurien kuzna penicie
 Kur tytkoy baidme regicie.

Jemus drabuzies padziema
 Izcie s piestpiblima?
 Kyntruy wargus kinkidamas
 Irwetas wicbas talydamas.

Pas walaku bidamsi demy
 Neqewa ripy atimy
 Iz qm iz Diwa karones
 Kug pawitras ripy imones.

Rokas tuw nie pabla
 Eiv i uobas uir-wypraz:
 nupz dains papkalpas argantymis
 Savnau dains wipus myr dantymis.
 Eiv nuy buba iq buba
 kus tykt argantymis paimba.
 Iq kus wyy amonis biga
 Tynay swykt Rokas pami pa.

 Savnau dains brokoms sawa
 Paks mava bypas igawa.
 Rok Diwas io nigwapsiu
 swyktas iim do kypno ie.
~~Thilas i q lipas kypningas~~
~~Dau gies gidy stibuklingas~~
~~Opri diwas padima~~
~~Atipna swyktas i kima.~~
 Pasby daug miepu kypningas
 gida amonis stibuklingas
 opri diwas padima
 Atipna swyktas i kima.
 Piny luskant mawap buwa
 nu turida daug amonis kiewa.
 Rokas pradit amonis gidy
 Dau gies stibukdu davyk-

Tasy padgrimas ~~gostola~~
 Jorqidy apt kard. prola
 Ksyru suventu paskegniu
 swykhata ion swygnioi.

Tashuy aplydes Rimionis
 Eie kolaw gidit imonis
 Nek tarnaudams brolims sarwa
 pats manis iggi. gawo.

Nuy rankas diewa uslyktas
 Rokas ne imonius palyktas
 Julidams tikamy baulit
 X Paqabas ~~ion~~ ~~diewa~~ (traukit).

Mientidamas dydi bagda
 zvirnis pasraipos
 puy ~~diewa~~ ~~pasraipos~~ rada
 Szunkis dieu ano pena ~~pasraipos~~

~~Kas dievas upkioce dieona.~~
 Nesnio ie dieona kas dieva.

~~Dievas ion sarwa gimbis~~
~~Dievas ion dieu dieu~~
 Dievas sarwa dieu wagner imoniu mata
 Szanzpna szuglam swykhata
 Kuri kaba siba igawa
 Jura. i dieu upkioce sarwa

~~Kuoy vascuicis mpractipatas~~
~~Yr kaly, vasy, vasa, vasa~~
~~Me hok, vasy, miflas, pambaga~~
~~Dielto in vasy, vasy, vasy~~
 Kaly vasy, vasy, vasy, vasy
 Kuwa dydroy vasy, vasy
 O dar vasy, vasy, vasy
 Imks kuwa vasy, vasy

Dielto gentis vasy, vasy
 Yr kaly, vasy, vasy, vasy
 Jupp diros vasy, vasy, vasy
 Dative ~~vasy, vasy, vasy~~ kaly, vasy, vasy
 Kaly, vasy, vasy, vasy
 Jop vasy, vasy, vasy, vasy
~~vasy, vasy, vasy, vasy~~
~~vasy, vasy, vasy, vasy~~
 vasy, vasy, vasy, vasy

Dile vasy, vasy, vasy, vasy
 Jop kaly, vasy, vasy, vasy
~~vasy, vasy, vasy, vasy~~
 vasy, vasy, vasy, vasy
 Je vasy, vasy, vasy, vasy
 vasy, vasy, vasy, vasy
 vasy, vasy, vasy, vasy
 vasy, vasy, vasy, vasy

Diek papirata vasy, vasy, vasy
 Kaly, vasy, vasy, vasy
 vasy, vasy, vasy, vasy
 vasy, vasy, vasy, vasy
 vasy, vasy, vasy, vasy